

MIGRACIJOS DEPARTAMENTO PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS PRIEGLOBSČIO SKYRIUS

PAŽYMA APIE ANTIMAIDANO PROTESTUS, JŲ DALYVIŲ PERSEKIOJIMĄ IR TEISĖSAUGOS INSTITUCIJŲ VEIKSNUMĄ

2017-11-23 Nr. UKR-15/6-18

Vilnius

Prieglobsčio skyriaus Informacinis centras 2017-10-26 d. gavo šį paklausimą:

- Kitataučių, kitos rasės asmenų, Antimaidano dalyvių bei jų artimųjų padėtis Ukrainoje: valstybinių ir nevalstybinių subjektų persekiojimas, diskriminacija (nuo 2014 m. iki šių dienų).
- Teisėsaugos institucijų veiksnumas teisminiuose procesuose, susijusiuose su nukentėjusiojo tautybe, rase, antimaidaniškais politinėmis pažiūromis: ar reaguojama į skundus, ar pradedami teisminiai procesai, kuo jie baigiasi?
- Maidanas/Antimaidanas Kijeve 2013 m. gruodžio mėn. antroje pusėje. Ar vyko ir kur vyko protestai? Antimaidano pusėje stovėjusių ir palaikiusių V. Janukovyčių asmenų padėtis tuo metu ir iki šių dienų. „Dešiniojo sektoriaus“ D. Jarošo ir jo pasekėjų požiūris į Antimaidano dalyvius.

Informacinis centras 2017-10-26 kreipėsi pagalbos į Austrijos Raudonojo kryžiaus informacijos apie kilmės šalis ir prieglobstį tyrimo ir dokumentacijos centrą ACCORD ir 2017-11-06 gavo atsakymus į savo di paklausimus – Nr. a-10393 ir Nr. a-10394.

1. Euromaidanas ir Antimaidainas

1.1 Euromaidanas

Protestai, skirti išreikšti paramą Ukrainos integracijai į Vakarų ekonomines ir politines struktūras ir pademonstruoti nepritarimą Viktoro Janukovyčiaus vykdomai politikai, prasidėjo 2013 m. lapkričio 21 d., kuomet tą pačią dieną tuometinė Ukrainos vyriausybė sustabdė šalies pasiruošimą ratifikuoti Europos Sąjungos asociacijos sutartį, motyvuodama pramoninės produkcijos smukimu ir santykių pablogėjimu su NVS šalimis. Protestuotojai išėjo į Kijevo, Charkovo, Donecko, Dnepropetrovsko, Lvovo gatves. Lapkričio 24 d. Lvovo Laisvės prospekte susirinko 25-30 tūkst. Žmonių, Kijevo centrinėje aikštėje Nepriklausomybės aikštėje, tapusioje protestų simboliu – Maidane – susirinko 100 000 – 200 000 protestuotojų. Lapkričio 30 d. naktį specialiosios pajėgos „Berkut“ išvaikė protestuotojus. Šie „Berkut“ veiksmai sukėlė demonstrantų nepasitenkinimą, todėl gruodžio 1 d. Kijevo centre susirinko jau virš jau pusės milijono protestuotojų, demonstracijos plito po visą Ukrainą. Gruodžio 17 d. Rusijos Federacijos prezidentas Vladimiras Putinas su Ukrainos prezidentu Viktoru Janukovičiumi susitarė dėl dujų kainos sumažinimo ir 15 mlrd. JAV dolerių paskolos Ukrainos įsigyjant vertybinius popierius. Tai sukėlė dar vieną nepasitenkinimo bangą tarp provakarietiškai nusiteikusių protestuotojų. Įtampą dar labiau pakurstė 2014 m. sausio 16 d. Regionų ir Komunistų partijų priimtas nutarimas dėl įstatymų, kuriais buvo nustatyta sugriežtinta atsakomybė už opozicijos tuometinei Regionų partijos vadovaujama vyriausybei Euromaidane naudojamus metodus: vyriausybinių pastatų šturmą, veidų dengimą kaukėmis, šalmų dėvėjimą, nesankcionuotą palapinių, scenų, garso įrangos statymą, draudimas važiuoti didesnėmis nei penkių

automobilių kolonomis, priėmimo.¹ Šie įstatymai, apsunkinę protestų galimybes, buvo opozicijos, žurnalistų, aktyvistų buvo pavadinti „diktatūros įstatymais“. Šis faktas atrandamas įvairiuose o centro kairysis britų laikraštis *The Guardian* yra tik vienas iš pavyzdžių.²

1.2 Antimaidanas

Tuo tarpu lygiagrečiai protestams Maidane 2013 m. lapkričio 24 d. prasidėjo pirmieji protestai, siekiantys pademonstruoti alternatyvią valstybės valdymo ir raidos idėją, nukreiptą prieš Euromaidaną. Juose dalyvavo tuometinio prezidento Viktoro Janukovičiaus politiką remiantys asmenys, taip pat palaikę ir antrąją Azarovo vyriausybę bei glaudesnius santykius su Rusija ir integraciją į Rusijos kuriamas ekonomines ir politines struktūras.

Daugelis žiniasklaidos šaltinių, nesiejamų su prorusiškomis ar profederalistinėmis jėgomis, pavyzdžiui, dešinėsios krypties politines idėjas atstovaujanti Українська правда rašė, kad šių demonstracijų dalyviai buvo finansuojami valdžios struktūrų jiems finansuojamos kelionės išlaidos ir mokama už dalyvavimą protestuose.³ Remiantis nepriklausomos globalios žiniasklaidos platformos OpenDemocracy 2017 m. gegužės mėnesio straipsniu, šis judėjimas vadinamas kilusia „iš viršaus“ iniciatyva. 2013 m. lapkričio – 2014 m. sausio mėnesiais Kijeve įvyko keturi stambūs protestai. **Gruodžio 14 d. buvo bandymas suorganizuoti antrąją didelę demonstraciją su šūkiu „Išsaugokime Ukrainą“ Europos aikštėje, Kijeve. Buvo tikimasi, kad apie 20 000 žmonių atvyks iš Donecko ir apie 10 000 iš Dnepropetrovsko srities, taip pat iš Odesos ir Krymo. Kijeve buvo baiminamasi, kad šiuose mitinguose dalyvaus ir tituškos, apie galimas provokacijas užsiminė Arsenijus Jaceniukas ir Ihoris Mirošnyčenko. Įvairūs Regionų partijos atstovai, tuo tarpu, tvirtino, kad viskas praeis taikiai. Demonstracijoje dalyvavo 20 000 – 200 000 dalyvių, ji praėjo ramiai.**⁴ Prasidėjus protestams 2013 m. lapkritį ir gruodį vis pavykdavo išvengti rimtesnių abiejų protestuojančių pusių susirėmimų.⁵

2014 m. sausį atsirado pirmųjų aukų. 2014 m. sausio 13 d. Marinski parke, Kijeve įvyko kitas stambus Antimaidano protestas. Tuometinis ministras pirmininkas Mykola Azarovas kritikavo Euromaidaną ir žurnalistus, teigdamas, jog „Vakarų spaudoje rodomas tik jis, tačiau nekalbama apie Antimaidaną, nors Maidanas dominuoja tik Lvove, Ivano Frankivske ir Ternopilyje“.⁶ Vis šie protestai, siejami su finansine parama iš valdžios struktūrų, pasibaigė dar iki Viktoro Janukovičiaus išvykimo iš Ukrainos 2014 m. vasarį. Tačiau tuo pačiu metu pasikeitė Antimaidano charakteris – tai tapo labiau savarankiškas ir natūralus judėjimas, daugiausiai traukdamas žmonių pietų ir rytų Ukrainoje, kuriam priskiriamos trys, savo viziją siūlančios Ukrainai siūlančios kryptys: kovai prieš socialinę neteisę susivieniję ir į gatves išėję protestuotojai; profederalistai, siekiantys Ukrainos federalizacijos lingvistiniu pagrindu; prorusiški nacionalistai, puoselėjantys separatistines idėjas. *OpenDemocracy* pastebėjo, kad tiek Maidanas, tiek Antimaidanas po Janukovičiaus, nepaisant

¹ BBC Україна, Святослав Хоменко "Ручні" закони: путч чи запорука благополуччя?, 2017-01-16, (http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/01/140116_parliament_thursday_sx.shtml 2014-01-16), žiūrėta 2017-10-31.

² The Guardian, Ukrainian president approves strict anti-protest laws, 2014-01-17, (<https://www.theguardian.com/world/2014/jan/17/ukrainian-president-anti-protest-laws>), žiūrėta 2017-11-20.

³ Українська правда, "Регіонали" звезли бюджетників на свій анти-євромайдан, 2013-11-24, (<http://www.pravda.com.ua/news/2013/11/24/7002847/>), žiūrėta 2017-10-30.

⁴ Українська правда, Азаров: на Антимайдані люди з усіх областей, а на Майдані - з декількох, 2014-01-21, (<http://www.pravda.com.ua/news/2014/01/21/7010523/>), žiūrėta 2017-10-31.

⁵ МУКНАРКОВ.INFO, В ЦЕНТРЕ ХАРЬКОВА СОБРАЛИСЬ АКТИВИСТЫ АНТИМАЙДАНА, ЕВРОМАЙДАНА И ПРАВОГО СЕКТОРА, 2014-07-17, (<https://mykharkov.info/news/v-centre-xarkova-sobralis-aktivisty-antimajdana-evromajdana-i-pravogo-sektora-96119.html>), žiūrėta 2017-10-30.

⁶ Українська правда, Азаров: на Антимайдані люди з усіх областей, а на Майдані - з декількох, 2014-01-21, (<http://www.pravda.com.ua/news/2014/01/21/7010523/>), žiūrėta 2017-10-31.

savo skirtingų idėjų ir vizijų, turėjo tas pačias kilmės priežastis: socialinę neteisybę, korupciją, bedarbiystę, nelygybę, teisinę sistemą.⁷ **Stambiausios Antimaidano demonstracijos vyko Odesoje ir Charkove, smulkesnio masto protestai taip pat fiksuoti Sevastopolyje, Nikolajeve, Donecke, Luhanske, Simferopolyje, Dnepropetrovske. Tačiau pastarieji nebuvo stambūs ir sutraukdavo iki tūkstančio žmonių. Įvairiuose miestuose šie protestai baigdavosi susirėmimais su promaidaniškais protestuotojais. Antimaidano dalyviai teigė dėl grasinimų ir galimo smurto bijantys dalyvauti protestuose.**

Informacijos apie kitataučių dalyvavimą Antimaidano protestuose rasta nebuvo.

2. Nevalstybinių/valstybinių subjektų vykdomas kitataučių, kitos rasės asmenų, Antimaidano dalyvių bei jų artimųjų persekiojimas ar diskriminavimas (nuo 2014 m. iki šių dienų).

2.1 Pravy Sektor⁸

Didžiosios Britanijos visuomeninis transliuotojas BBC 2014 m. balandį rašė, jog būtent **Pravy Sektor, radikaliausia Maidano grupuotė, atliko pagrindinį vaidmenį protestuose** keliant smurtą, užsiimant akmenų mėtymu, Molotovo kokteilių ir pirotechnikos naudojimu. *Pravy Sektor* ne kartą atliko įvairius veiksmus, nukreiptus prieš įvairius politikus, prorusiškus veikėjus, teisėjus trukdant jiems atlikti darbinę veiklą, dažniausiai grasinant ir blokuokant bei varžant judėjimą. Itin dažnai būdavo puolama Ukrainos Komunistų partija. *Pravy Sektor* taip pat nuolat puldinėjo Antimaidano protestuotojus, pavyzdžiui, 2015 m. rugpjūtį užpuolė su Viktoru Janukovičiumi siejamos opozicijos organizuojamo mitingo dalyvius.⁹

Nors *Pravy Sektor* visuomet matė prorusiškus ir federalizaciją bei Janukovyčių palaikančius asmenis kaip grėsmę Ukrainai, vis dėlto, be atsitiktinių smurtinių susirėmimų

⁷ ACCORD 2017-11-06, 10393, 2

⁸ *Pravy Sektor*- sukarinta, savanoriška kraštutinė dešinioji grupuotė, susikūrusi 2013 m. pabaigoje protestų Maidane metu, 2014 m. tapusi politine partija. Dalyvavo 2014 m. parlamento rinkimuose į Ukrainos Radą, kur surinko apie 2 % balsų. Tuometinis lyderis Dmitry Jaroš dalyvavo 2014 m. prezidento rinkimuose, kur surinko 1 % balsų. 2014 m. liepos mėnesį turėjo apie 10 000 narių. Siejama su kitomis įvairiomis ultradešinišiomis grupuotėmis: Trident, Ukrainos Nacionalinė Asamblėja – Ukrainos Nacionalinė Savigny, Ukrainos Patriotai, Socialinė Nacionalinė Asamblėja ir, anot *Radio Free Europe*, Ukrainos Savanorių daliniais, kurios, anot *Al-Jazeera*, iki Maidano buvo menkai matomos, o Euromaidanas tapo proga joms iškilti.

Ideologija. Paremta ultradešinišiomis Ukrainos nacionalistų organizacijos, įkurtos 1929 m., kurios vienas iš lyderių buvo Stepanas Bandera, vertybėmis. Tarptautinė nepelno siekianti organizacija *International Crisis Group*, užsiimanti konfliktų tyrimu ir jų prevencija, pastebi, kad *Pravy Sektor* atmets demokratiją, nesiekia narystės ES ir nuolat pabrėžia, kad Euromaidano protestuotojai yra sistemos, o tuo pačiu ir problemos dalis, todėl „Euromaidanas yra neužbaigta revoliucija, neturinti resursų įvykdyti perversmą“. Niujorke įsikūrusiai nešališkai, ne pelno siekiančiai organizacijai *Institute of Modern Russia* priklausantis *The Interpreter* pastebėjo, jog po Minsko II susitarimo 2015 m. tai tapo radikaliausia opozicine grupuote Kijevui.

Lyderis. *Pravy Sektor* lyderis 2014 m. buvo Dmitry Jaroš, kuris, prieš susikuriant šiai grupuotei, buvo *Trident* – konservatyvios, sukarintos organizacijos vadovas, kuri užsiėmė Ukrainą nuo įsibrovėlių iš užsienio saugoti turinčių kovotojų rengimu treniruočių stovyklose. 2015 m. gruodį Dmitry Jaroš paliko *Pravy Sektor* ir pasuko į politiką, taip dar labiau komplikodamas, anot *The Interpreter*, grupuotės santykius su vyriausybe. 2016 m. kova *Pravy Sektor* lyderiu tapo visuomenėje mažiau matomas Andrei Tarasenko.

Informacija paimta iš Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, Ukraine: Information on the Right Sector, including affiliated groups and activities; involvement in eastern Ukraine; relations with authorities (2013-July 2016), 2016-06-22, (<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=57b6d7424&skip=0&query=right%20sector%20&coi=UKR>), žiūrėta 2017-11-03.

⁹ ACCORD 2017-11-06, 10393, 4 p.

protestuose, planingo smurto aukomis tampa tik stambios figūros, esančios itin aktyvioje opozicinėje *Pravy Sektor* atžvilgiu veikloje.¹⁰

Pravy Sektor itin kritikavo Antimaidano dalyvius, kurie, anot spaudos, į protestus rinkosi ne dėl politinių priežasčių, o dėl finansinės paramos arba priversti dėl savo statuso, pavyzdžiui, valstybės tarnautojai, todėl šių protestų negalima vadinti organiškais ir kilusiais natūraliai kaip atsvarai prieš Euromaidaną. Interviu dešiniajam Ukrainos laikraščiui *Українська правда* Dmitry Jaroš pareiškė, jog užsieniečių Ukrainoje matymas ir elgesys su jais yra paremtas Stepano Banderos idėjomis. „Kiekvienam užsieniečiui yra vietos Ukrainoje, kol jis nesukyla, tačiau yra vienas žiaurus būdas – „ir jis skirtas tiems, kurie oponuoja Ukrainos žmonių išlaisvinimo kovai“.¹¹ Antimaidaną Dmitry Jaroš įvardino kaip Regionų partijos kurtą projektą, siekiant už pinigus suvežti ukrainiečius iš įvairių šalies vietų. Tačiau šie žmonės, anot jo, buvo asocialūs elementai ar valstybės tarnautojai, neturintys kito pasirinkimo tik kaip vykdyti nurodymus, siekdami neprarasti darbo, bei gaunantys iš valstybės pagalbą.

2014 m. gegužės mėnesį liberalus britų dienraštis *The Guardian* publikavo straipsnį apie Odesos įvykius, kuriame buvo cituojamas *Pravy Sektor* aktyvistas Dmitrijus Rogovskis, teigęs, jog „tikslas yra visiškai išvalyti Odesą (nuo prorusiškų protestuotojų). Jie visi yra rusų apmokami separatistai“.¹²

Didžiausias ir kruviniausias susirėmimas tarp *Pravy Sektor* ir Maidano aktyvistų įvyko 2014 m. gegužės mėnesį Odesoje. 2014 m. gegužės 2 d. *Pravy Sektor* nariai dalyvavo proteste Odesoje, kur buvo apsiginklavę vėzdais ir metalinėmis lazdomis. Susirėmimas įvyko tarp „radikaliųjų *Pravy Sektor* narių“, Maidano saviginos dalinių ir ginkluotų federalizmo šalininkų, greitai peraugę į nekontroliuojamą smurtą. Incidentas baigėsi Prekybos Sąjungos pastato gaisru, kur federalizmo šalininkai buvo pasislėpę. 46 žmonės žuvo ir ne mažiau nei 230 žmonių buvo sužeista.¹³

2015 m. vasarą *Pravy Sektor* organizavo daugybę demonstracijų ir protestų, kurių tikslas buvo parodyti nepasitikėjimą valdžia, pabaigti korupciją, grąžinti mirties bausmę ir baigti persekioti savanoriškų grupuočių narius.¹⁴

2015 m. balandį buvo nužudyta tinklaraštininkė Oles Buzyna, siejama su Antimaidano judėjimu. 2016 m. vasarį *Amnesty International* metiniame pranešime apie 2015 m. paminėjo, jog „valdžios kontroliuojamuose teritorijose žurnalistai, kurie yra reiškę prorusišką ar proseparatistišką požiūrį, sulaukia puldinėjimų“.¹⁵

2014 m. balandžio mėnesį antro didžiausio Ukrainos miesto Charkovo meras Henadijus Kernesas važinėdamas dviračiu miesto priemiesčiuose buvo pašautas į nugarą. Mieste vyko

¹⁰ Radio Free Europe/Radio Liberty, Russia: Prominent Ukrainian anti-Maidan activist killed in Moscow restaurant, 2016-09-20, (<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=58189dd010&skip=0&query=anti%20maidan&coi=UKR>), žiūrėta 2017-10-30.

¹¹ Українська правда, МУСТАФА НАЙЕМ, ОКСАНА КОВАЛЕНКО, Лидер Правого сектора Дмитрій Ярош: Когда 80% страны не поддерживает власть, гражданской войны быть не может, 2014-02-04, (<http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2014/02/4/7012683/>), žiūrėta 2017-10-31.

¹² ACCORD 2017-11-06, 10393, 3 psl.

¹³ BBC News, Ukraine crisis: Dozens killed in Odessa fire amid clashes, 2014-05-03, (<http://www.bbc.com/news/world-europe-27259620>), žiūrėta 2017-10-30.

¹⁴ ACCORD, 2017-11-06, 10393, 4 psl.

¹⁵ ACCORD, 2017-11-06, 10393, 4 psl.

nemažai prorusiškų ir Janukovyčių palaikančių protestų, o Kernesas buvo žinomas kaip tvirtas Euromaidano protestų oponentas, siuntęs aktyvistus į Kijevą oponuoti Maidanui. Vis dėl to, po kelių mėnesių jis sušvelnino savo poziciją ir nustojo reikšti paramą separatistams bei palaikė vieningos Ukrainos idėją. Paminėtina, kad Charkove prorusiški separatistai buvo užėmę valstybinius pastatus ir policijos stotis, bet separatistus pavyko išstumti ir, priešingai nei įvyko kaimyniniame Luhanske ar Donecke, Charkovas išvengė karo.¹⁶

2015 m. liepos 11 d. Vakarų Ukrainoje esančioje Mukačevėje 20 *Pravy Sektor* narių užpuolė ir sunaikino 3 policijos automobilius, užblokavo Kijevo-Čopo kelią. Po šio įvykio *Pravy Sektor* organizavo protestus visoje Ukrainoje: Čerkasuose, Dnepropetrovske, Ivano-Frankivske, Chersone, Chmelnickyje, Kramatorse, Kijeve, Lvove, Mariupolyje, Odesoje, Poltavoje, Rivnėje, Ternopolyje, Zaporožėje, reikalaujanti sustabdyti „patriotų persekiojimus“. *Pravy Sektor* net sugebėdavo įrengti kontrolės punktus keliuose bei nuolat pasižymėjo karinga retorika: ne kartą grasino, jog susprogdins Rusijos dujų vamzdžius, jeigu Rusija eis toliau nei Krymas.¹⁷

Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2017 m. kovo mėnesio pranešime aprašoma situacija, kuomet 2016 m. gruodžio 21 d. Odesoje grupė unitaristų radikalių dešiniųjų įsiveržė į kino studiją ir nutraukė telekonferenciją tarp vietinių federalistų ir žmogaus teisių gynėjų Maskvoje. Vietos valdžia vėliau pareiškė, jog toks susirinkimas nėra nelegalus.¹⁸

Apie JAV užsienio politiką rašantis ir realistinę politinę kryptį atstovaujantis *The National Interest* 2015 m. rašė, jog *Pravy Sektor* buvo užfiksuota teikianti karinę pagalbą Ukrainos pajėgoms Donbase. Tame pačiame šaltinyje taip pat pažymima, kad ***Pravy Sektor* vykdė fizinės atakas prieš prorusiškai ar federalistiškai nusiteikusius žurnalistus, rašytojus, advokatus ir teisėjus**. Tarptautinės nevyriausybinės žmogaus teisių gynimo organizacijos *Amnesty International* 2015 m. gegužės mėn. ataskaitoje „Breaking Bodies: Torture and Summary Killings in Eastern Ukraine“ išreiškė susirūpinimą *Pravy Sektor* elgesiu su įkalintaisiais apleistoje pionierių stovykloje Velykomyhailivka kaime, šalia Dnepropetrovsko. Organizacijos susirūpinimą keliantis elgesys apėmė įžeidinėjimus, tyčiojimasį ir egzekucijas, atliekamas besityčiojant, kankinimus, stiprius mušimus, grasinimus mirtimi ir būtinosios pagalbos neteikimą. *Pravy Sektor* tokius pareiškimus neigė.¹⁹

Po 2015 m. birželio 29 - liepos 3 d. Europos Tarybos žmogaus teisėms vizito į Ukrainą teigė, kad jam **žinoma apie grupes, susijusias su *Pravy Sektor*, kurios „mėgaujasi aukštu nepriklausomybės lygiu ir neturi aiškios vadovavimo struktūros“**. Taip pat teigiama, kad nariai gali netrukdomai keliauti po visą Ukrainą, nepaisant griežtos ginklų kontrolės bei teigiama apie kooperaciją su Kijevo valdžia.²⁰

2014 m. balandžio mėnesį antro didžiausio Ukrainos miesto Charkovo meras Henadijus Kernesas važinėdamas dviračiu miesto priemiesčiuose buvo pašautas į nugarą. Mieste vyko

¹⁶ CBCNews, Ukraine crisis: Kharkiv Mayor Hennady Kernes shot in the back, 2015-05-22, (<http://www.cbc.ca/news/world/ukraine-crisis-kharkiv-mayor-hennady-kernes-shot-in-the-back-1.2623922>), žiūrėta 2017-11-06.

¹⁷ ACCORD, 2017-11-06, 10393, 6-7, psl.

¹⁸ ACCORD, 2017-11-06, 10393, 6-7 psl.

¹⁹ Amnesty International, Ukraine: Breaking Bodies: Torture and Summary Killings in Eastern Ukraine, 2015-05-22, (<https://www.amnesty.org/en/documents/eur50/1683/2015/en/>), žiūrėta 2017-11-06.

²⁰ Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, Ukraine: Information on the Right Sector, including affiliated groups and activities; involvement in eastern Ukraine; relations with authorities (2013-July 2016), 2016-06-22. (<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=57b6d7424&skip=0&query=right%20sector%20&coi=UKR>), žiūrėta 2017-10-30.

nemažai prorusiškų ir Janukovyčių palaikančių protestų, o Kernesas buvo žinomas kaip tvirtas Euromaidano protestų oponentas, siuntęs aktyvistus į Kijevą oponuoti Maidanui. Vis dėl to, po kelių mėnesių jis sušvelnino savo poziciją ir nustojo reikšti paramą separatistams bei palaikė vieningos Ukrainos idėją. Paminėtina, kad Charkove prorusiški separatistai buvo užėmę valstybinius pastatus ir policijos stotis, bet separatistus pavyko išstumti ir, priešingai nei įvyko kaimyniniame Luhanske ar Donecke, Charkovas išvengė karo.²¹

Pravy Sektor kišasi ir į teisėsaugos veiklą ir trukdo teisiniams procesams darydami spaudimą teisininkams, tokiu būdu kovodami su prorusiškais oponentais. Tarptautinė nevyriausybinė žmogaus teisių gynimo ir tyrimų organizacija *Human Rights Watch* 2016 metų pasaulio apžvalgoje paminėjo atvejį, kuomet vykstant teismo procesams dėl 2014 m. gegužės mėnesio Odesos įvykių, teismas nusprendė paleisti profederalistinius teisiamuosius iš ikiteisminio sulaikymo sulaikymo. Dėl šio sprendimo unitarizmo aktyvistai laikinai užblokavo teismus ir grasino teisiamesiems. Abiem atvejais policija galiausiai dar kartą areštavo teisiamuosius. Unitaristai nebuvo laikomi atsakingais už teismo posėdžių pertraukimą ir, vienu atveju, buvo pakviesti liudyti prieš teisiamuosius. 2016 m. birželio 7 d. Odesos regiono Apeliacinį teismą blokavo apie 40 unitaristų aktyvistų kuomet teisėjai paleido įtariamąjį po to, kai nebuvo rasta įrodymų dėl jo sulaikymo. Aktyvistai teisėjus apkaltino išdavyste, pagrasino jiems smurtu ir perspėjo, kad kaltinamasis bus „sudraskytas į skutus“, jei bus paleistas. Po kelių valandų blokados teismo salėje, policija paliko teisiamąjį administraciniame sulaikyme.²²

Informacijos, ar nukentėjo Antimaidano aktyvistų artimieji, rasta nebuvo.

Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto ataskaitoje nurodoma, kad užfiksuota daugybė *Pravy Sektor* politinės opozicijos puolimo aktų, nurodoma, kad grupuotės veikla neturėtų būti vertinama neproporcingai grėsmingai ir negali būti lyginama su Antrojo Pasaulinio karo metais veikusių ultradešiniųjų grupuočių veikla.²³

2.2 Teisėsaugos institucijų veiknumas teisiniuose procesuose, susijusiuose su nukentėjusiojo tautybe, rase, antimaidaniškais politinėmis pažiūromis

Jungtinių Tautų Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro 2017 m. liepos mėnesio pranešime dėl situacijos Ukrainoje 2017 m. vasario 16-gegužės 15 dienomis rašoma apie 5 atvejus, kuomet Ukrainos Saugumo Tarnyba kankino 5 Antimaidano aktyvistus 2015 m. Charkove. Vienas šių aktyvistų 15 neatpažintų, ginkluotų asmenų buvo sulaikytas 2015 m. balandžio 29 d., kurie jį nugabeno į saugumo tarnybos pastatą, mušė beisbolo lazdomis, taip pat numovė kelnes, degino sėdmenis, reikalaudami pripažinti, kur jis laiko ginklus.²⁴

2016 m. vasarį savo metinėje 2015 m. apžvalgoje *Amnesty International* paminėjo, kad Kijevo kontroliuojamose teritorijose, spaudos atstovai ir asmenys, reiškiantys prorusiškas ar proseparatistiškas pažiūras, susidūrė su puldinėjimais.²⁵

²¹ CBCNews, Ukraine crisis: Kharkiv Mayor Hennady Kernes shot in the back, 2015-05-22, (<http://www.cbc.ca/news/world/ukraine-crisis-kharkiv-mayor-hennady-kernes-shot-in-the-back-1.2623922>), žiūrėta 2017-11-06.

²² ACCORD, 2017-11-06, 10393, 6-7 psl.

²³ Jungtinių Tautų Vyriausiojo Pabėgėlių Komisaras, Report on the human rights situation in Ukraine, 2014-07-15, (<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=548ff21f4&skip=0&query=human%20rights&coi=UKR>), žiūrėta 2017-10-30.

²⁴ ACCORD, 2017-11-06, 10393, 4 psl.

²⁵ ACCORD, 2017-11-06, 10393, 4 psl.

Jungtinių Amerikos Valstijų Valstybės departamento 2017 m. kovo mėnesio pranešime, apžvelgiančiame žmogaus teisių padėtį 2016 m., paminimas profederalistinis aktyvistas, kuris, kaip teigiama, buvo kankintas ir priverstas prisipažinti Ukrainos Saugumo Tarnybos biure Odesoje. Kijevas teigė, kad toks profederalistas buvo Rusijos naudojamas silpninti centrinę Ukrainos valdžią. Asmuo teigė, kad apklausų metu saugumo darbuotojai uždėjo jam ant galvos plastikinį maišą ir mušė. Vėliau saugumo darbuotojai iškvietė žmogų į biurą, kur jis turėjo paliudyti, kad buvo sulaikytas jo sūnus. Jis buvo atgamentas į gretimą kambarą, kur girdėjo sūnaus riksmus, kol jį kankino.²⁶

Rusijos valdžios finansuojamos ir kontroliuojamos naujienu agentūros *Rossiya Segodnya* įkurta *Sputnik News* 2015 m. gegužę straipsnyje rašė, jog „nepaisant daugybės nuotraukų, vaizdo įrašų ir kitų įrodymų, vietiniai žmogaus teisių aktyvistai teigė, jog tyrėjai dirba vangiai ir Kijevas politizuoja šiuos tyrimus.“ *Sputnik News* toliau cituoja *Ukraina vesti, Multimedia-invest group* mediaholdingui priklausantį rusišką dienraštį, 2014 m. tapusį taikiniu, kaltinant jį kooperacija su Janukovyčiumi. Rašoma, jog, nepaisant to, jog protestuose ir mitinguose dalyvavo tūkstančiai žmonių abiejose pusėse, dėl neramumų kurstymo buvo iškeltos tik 22 bylos, iš kurių tik viena buvo tyrimas prieš Euromaidano dalyvį. Visos kitos prieš Antimaidano dalyvius. Vienintelis įtariamasi, Euromaidano dalyvis Sergei Hodyak, kaltinamas nušovus Antimaidano protestuotoją Evgeniy Losinskiy ir atakavus policininką, neprisipažino kaltu ir turėjo Oleh Lyashko vadovaujamos Radikalų partijos, Ukrainos Aukščiausioje Radoje turinčios 20 atstovų, nario Igor Mosiychuk paramą, pavadinusi Hodyak politiniu kaliniu „saugančiu Odesą nuo separatistų“. Federalistai aktyvistai, žurnalistai ir teisininkai, susibūrę į „Gegužės 2-osios grupę“, siekiančią išsiaiškinti Odesos įvykius, kaltino valdžios pareigūnus šališkumu ir nenuosekliu tyrimu, kritikuodami vietinius saugumo organos naikinant įrodymus ir liudininkų apklausas nedetalumu. Grupės aktyvistai apklausė virš 120 liudininkų ir aukų, kurių buvo neapklausę tyrėjai, ir, atkūrę detalią įvykių eigą pradėjo kriminalinį tyrimą prieš regioninį ypatingų situacijų direktoratą dėl jų neefektyvaus atsako tragedijos dieną. Grupės koordinatore Tatiana Gerasimova, remdamasi bylų medžiaga, pastebėjo, jog „kaltinimai yra kopijuojami vienas nuo kito, pakeičiant tik fotografijas ir biografinę informaciją.“ Tuo tarpu centrinė valdžia manė, jog dėl Odesos įvykių kaltos abi pusės, todėl prieš 1 metų minėjimą, 2015 m. gegužės pradžioje buvo sustiprintas saugumas Odesoje, sulaikyta dešimtys aktyvistų iš abiejų protestuotojų pusių.²⁷

The Human Rights Council, tarpvyriausybė Jungtinių Tautų sistemoje esanti organizacija, atsakinga už žmogaus teisių pažeidimų fiksavimą, rekomendacijas padėties gerinimui, apsaugą, 2016 m. kovo pranešime apie žmogaus teisių situaciją Ukrainoje tarp 2015 m. lapkričio 16 d. ir 2016 m. vasario 15 d., rašė, jog teismai reguliariai pratęsia pirminį sulaikymo terminą asmenims, kurie įkalinti nacionalinio saugumo pagrindais, 60 dienų nepaiškinant sulaikymo pagrindo. Šios priežastys beveik niekuomet nenurodomos, o lygtinis paleidimas beveik niekuomet netaikomas. Daugybė teisiamųjų yra sulaikomi iki 20 mėnesių, o vėliau nuteisiami už smulkius nusikaltimus, dažniausiai chuliganizmą. Tai buvo itin paplitusi praktika Odesoje ir Charkove, taikoma ne tik reikšmingiausiems Antimaidano protestuotojams. Reikšmingiausi protestuotojai susilaukdavo laisvės atėmimo bausmių iki keliolikos metų. 2017 m. rugsėjo straipsnyje Rusijos finansuojamas naujienu puslapis *Russia Today* pranešė apie 19 teisiamų Antimaidano dalyvių už 2014 m. gegužės Odesos įvykius. Nuteistieji gavo bausmes iki 15 metų kalėjimo.²⁸

Jungtinių Amerikos Valstijų Valstybės departamento, atsakingos už Jungtinių Valstijų užsienio reikalus, 2017 m. kovo mėnesio pažymoje teigiama, kad Ukrainoje buvo bandoma atlikti reformas, tačiau teismai tebebuvo nepakankamai efektyvūs ir išliko pažeidžiami: jie tebėra

²⁶ ACCORD, 2017-11-06, 10393, 8 psl.

²⁷ ACCORD, 2017-11-06, 10394, 1-3 psl.

²⁸ ACCORD, 2017-11-06, 10394, 3-4 psl.

priklausomi nuo politinio spaudimo ir korupcija nebuvo išgyvendinta, todėl pasitikėjimas teisine sistema tebėra žemame lygyje. Minimi pranešimai, apie dešiniųjų nacionalistų atakas, kurios buvo įvykdytos teisininkams, atstovaujanties prorusiškus asmenis ir/ar separatistus.²⁹

Europos Komisija prieš rasizmą ir netoleranciją, fiksuojanti rasizmo, antisemitizmo, netolerancijos ir diskriminacijos apraiškas, 2017 m. rugsėjo ataskaitoje rašė, kad, nors Baudžiamojo Kodekso 161 skirsnio 1 dalis numato bausmę iki 5 metų laisvės atėmimo už „apgaltotus veiksmus, kurstančius nacionalinį, rasinį, religinį priešišumą ir neapykantą, nacionalinio orumo ir pagarbos žeminimą, ar religinių įsitikinimų įžeidimą, kriminalizuojant ir bet kokią tiesioginį ar netiesioginį teisių apribojimą ar tiesioginių ar netiesioginių teisių suteikimą rasės, odos spalvos, politiniu, religiniu, lyties, galimybių, etniniu ir socialinės kilmės, turtinės padėties, gyvenamosios vietos, lingvistiniu ar kitokių charakteristikų pagrindu. Organizaciją neramina tai, kad buvo užfiksuoti 79 rasine neapykanta motyvuoto smurto atvejai 2015 m. iš kurių tik 3 atvejams buvo pritaikytos bausmės, o 161 straipsnio 1 dalis praktikoje apskritai nėra taikyta.

Daugiausiai su neapykanta siejamų nusikaltimų patiria romai. Nebuvo rasta informacijos apie afganistaniečių padėtį, tačiau nurodoma, kad musulmonai yra viena iš pažeidžiamų grupių, prieš kurią būna nukreiptas atsitiktinis ar, rečiau, organizuotas smurtas.³⁰

Jungtinių Tautų Vyriausiojo Pabėgėlių Komisarų 2017 m. pranešime nurodoma, kad 2017 m. buvo atliktas Ukrainoje esančių pabėgėlių, viduje persikėlusiu asmenų padėties vertinimas. Buvo nustatyta saugumo incidentų, susijusių su ksenofobija; fiksuoti grasinimai, fizinis smurtas, puldinėjimai, gąsdinimai ir teisėsaugos institucijų apsaugos stoka. Nusikaltėliai nėra nubaudžiami. Apklausų dalyviai pastebėjo, jog jie, kaip užsieniečiai, nejaučia pilnos apsaugos iš teisėsaugos institucijų. Musulmonai pastebėjo, jog jiems integruotis sunkiausia, kadangi jie neretai tapatinami su ekstrėmistais nepaisant savo asmeninių savybių, kompetencijų, išsilavinimo.³¹

Apie tai, jog etniškai ir rasiškai motyvuoti smurtiniai nusikaltimai nėra efektyviai tiriami ir išnagrinėjami, todėl beveik pusė patyrusiųjų smurtą nesikreipia į teisėsaugos institucijas, rašė Ukrainos naujienų agentūra Interfax, priklausanti nepriklausomai Rusijos Interfax informacijos tarnybai, 2015 m. lapkritį. Šią informaciją patvirtina ir tarptautinė nepriklausoma organizacija „The Equal Rights Trust“, kurios tikslas yra kova su diskriminacija ir lygybės sklaida. 2016 m. liepą pranešime buvo nurodyta, jog užsieniečiai ir imigrantai susiduria su diskriminaciniu teisėsaugos institucijų diskriminaciniu elgesiu, ypač iš policijos pusės, pasitaiko prievartinio kyšininkavimo atvejų. 2011 m. apklausos Charkove duomenimis, 79.1 % apklaustų užsieniečių pareiškė, jog yra buvę sulaikyti teisėsaugos institucijų, kaip jie nurodė, dėl odos spalvos ar išvaizdos.³² Informacijos, ar tokie nusikaltimai yra bendro pobūdžio chuliganizmas prieš užsieniečius, ar pasitaikė atvejų, kilusių dėl jų Antimaidaninės veiklos, rasta nebuvo.

PASTABA. Ši pažyma parengta pagal bendrąsias Europos Sąjungos gaires dėl informacijos apie kilmės šalis apdorojimo remiantis atrinktais viešai skelbiamais informacijos šaltiniais. Informacija buvo renkama, įvertinta ir apdorota per pažymai parengti skirtą terminą. Šis dokumentas nėra ir negali būti išsamus. Be to, šis dokumentas negali nulemti sprendimo dėl

²⁹ ACCORD, 2017-11-06, 10394, 5 psl.

³⁰ ACCORD, 2017-11-06, 10394, 7-8 psl.

³¹ ACCORD, 2017-11-06, 10394, 9-10, psl.

³² ACCORD, 2017-11-06, 10394, 11 psl.

konkreto prašymo suteikti prieglobstį. Pažymoje nėra pateikiama Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos nuomonė ir ja nėra daroma joks politinis pareiškimas.³³

³³ Common EU Guidelines for processing Country of Origin Information (COI), April 2008, ARGO project JLS/2005/ARGO/GC/03)